

Research Paper

Futures Studies on Spatial-Strategic Urban Tourism Development in Kish Island with a Sustainable Development Approach¹

Shivā Pourghorbān¹, Ahmad Pourahmad^{*2}, Alirezā Darbān Astaneh³, Saeed Zanganeh Shahraki⁴

1. Ph. D student of Geography and Urban Planning, Department of Geography and Urban Planning, Kish international campus of University of Tehran, Kish: Iran.
2. Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Geography and Rural planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.
4. Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

 DOI: 10.22124/GSCAJ.2022.20468.1094

Received: 2021/08/28

Accepted: 2022/01/18

Abstract

Given natural, historical, and cultural attractions, cities are considered important tourist destinations. Urban tourism development brings positive and negative economic, social, cultural, and environmental impacts. This issue becomes particularly significant concerning sustainable development. Currently, the development of sustainable tourism plays such a role in the economic, social, and cultural development of the countries that economists consider it the engine of the country's development. The development of tourism in the world requires the efficiency of the management system, the strengthening of the infrastructure, and the improvement of the necessary capacities. One of the most important factors in the development of tourism in any region is how it is managed. This research aimed to investigate the future of spatial-strategic urban tourism development of Kish Island with a sustainable development approach and to compare the scenario writing method, SWOT analysis, and SOAR strategic model. The research method was exploratory and descriptive-analytical, which was conducted using library and field studies resulting from interviews and questionnaires (in two stages using the Delphi method). The sample included 54 officials and experts of tourism, urban planning and development and civil engineering of Kish Free Zone Organization, professors and experts of other disciplines related to the urban and tourism field, and 100 tourists and residents. SPSS software, one-sample T-test and ANOVA were used to analyze data. To determine the drivers of development and key factors, first 45 of the indicators that showed more than 60% uncertainty were selected, and then 30 were identified as influential factors by forming a panel of experts. For data analysis, interaction effects analysis method was used in MicMac software. The results indicated the instability of variables within the system. After identifying the influencing, dual, independent, and dependent factors, three scenarios for the sustainable development of Kish Island were developed based on the dependent factors, which included efficient tourism management, public participation, job creation, and income generation. The scenarios were compared with the strategies derived from the SWOT analysis and the SOAR strategic model. Finally, the point density method in GIS software was used to analyze the tourism space of Kish Island.

Keywords: Future Research, Spatial-strategic Development, Urban Tourism, Kish Island.

Highlight

- The most important strength that Kish Island has in the field of tourism is the availability of water-based recreational activities (beach, water park, diving, parasailing, shuttle boat rides, cable skiing, and jet skiing), with a weighted score of 0.20.

This article is taken from Shiva Pourqorban's PhD thesis entitled "The future study of spatial-strategic development of Kish Island with a sustainable development approach" which was defended at University of Tehran, Kish International Campus under the supervision of Dr. Ahmed Pourahmad.

*. Corresponding Author: apoura@ut.ac.ir

- The most significant weaknesses in the field of tourism on Kish Island include the lack of proper planning and management in tourism, with a weighted score of 0.28, and the lingering effects of changes in management staff and the incompleteness of projects and plans, with a weighted score of 0.28.
- One of the most important tourism opportunities in Kish Island is sustainable management in tourism development, with a weighted score of 0.28.
- The most significant threats influencing tourism development on Kish Island are the absence of powerful management and supervision of tourism services, with a weighted score of 0.28, and negative international advertising against Iran and the imposition of international sanctions, with a weighted score of 0.24.

Extended Abstract

Introduction

The ultimate goal of futurology is to preserve and enhance human welfare and expand the capacities for sustaining life on Earth. This goal is achieved through future-oriented thinking. This goal is achieved through future-oriented thinking. The aim of futurology is to deal with the present because the action that occurs in the present shapes the future. Thinking about the future helps us recognize our current position, enables us to understand where we stand today. Therefore, one of the missions of futurology is to help people test and clarify their images of the future (their ideas, hopes, and ideals for the future) in order to improve the quality of the decisions they make for the future. According to the government's strategy, the mission of the Persian Gulf islands is to develop tourism, and the development of free zones is one of the government's priorities. The fourth economic development plan emphasizes the tourism aspect of the Persian Gulf free zones, and tourism can be a primary option for these zones to create jobs, generate foreign exchange income, and promote regional development. Kish Island is one of the most important free zones in the Persian Gulf, and given the strategic location of the island among the Persian Gulf countries, sustainable development of tourism is a more suitable option. Therefore, to achieve sustainable tourism development, it is essential to understand the potentials and limitations of Kish Island and to provide appropriate strategies.

Methodology

The research method was exploratory, based on descriptive-analytical methods, which was conducted using library and field studies resulting from interviews and questionnaires. The questionnaires were distributed in two rounds (using the Delphi method) to 54 officials and experts in tourism and urban planning from the Kish Free Zone Organization, professors and specialists from other fields related to tourism, and 100 tourists. The results were calculated using SPSS software with a one-sample T-test. In order to investigate and compare the quality of sustainable development indicators in managerial, social and cultural, economic and environmental dimensions, ANOVA test has been used. Cronbach's alpha coefficient were obtained through SPSS software. Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire (0.94) indicated a good level of reliability. Values greater than 0.7 indicated good reliability of the target index. Therefore, the questions of the research questionnaire had good reliability, and the smaller the alpha value, the lower the reliability of the investigated index. The validity of the questionnaire has been confirmed by related professors and experts. SWOT analysis has been used to identify the strengths and weaknesses, opportunities and threats and provide the most important tourism and economic development strategies in Kish Island. Also, the SOAR strategic model has been used to formulate the development strategy and describe the strengths, opportunities, ideals and results.

Results and discussion

After reviewing the literature in books and articles related to urban tourism with a sustainable development approach, based on the research process, sustainable tourism development indicators in managerial, economic, social, cultural, and environmental dimensions and urban development strategy indicators in the dimensions of good urban governance, bankability, livability, and competitiveness were used to identify the key factors and driving forces of development. To examine and compare the quality of sustainable tourism development indicators in managerial, social and cultural, economic, and environmental dimensions, the ANOVA test was used. The results indicated that this test is significant at a confidence level above 95% (sig=0.000). In other words, the mean of at least one dimension of sustainable tourism development differs significantly from the others. For a more detailed examination, Duncan's post hoc test was used. In the next stage, a panel of experts was formed, and 30 key factors and driving forces were selected for ranking in the MICMAC software. This was done by forming a 30 × 30 matrix and analyzing it based on the mean scores given.

Conclusion

The results indicated that the political and managerial dimensions, with means of 2.7932 and 2.9342 respectively, have the lowest scores, while the environmental, social, and cultural dimensions with means of 3.1914 and 3.2242 are in a more favorable condition. Also, the indicators of Kish Island's urban development

strategy in social dimensions with a mean of 3.14 are in a more favorable situation than economic dimensions with a mean of 3.05, competitive dimensions with 2.82, and managerial dimensions with 2.74. Therefore, the indicators of the urban development strategy of Kish Island have a more favorable status than other indicators in terms of livability with mean of 3.15. The result of the existing scenarios and reaching the possible scenario: Given the Kish Island's mission in tourism development, it is hoped that with the new management of the Kish Free Zone Organization, the situation will be transformed in terms of management dimensions, and through public participation, tourism development will be synchronized and aligned with urban development, leading to improved employment and income generation in economic and social welfare dimensions and by enhancing its environmental status, Kish Island aims to move towards sustainable development. The vision for Kish Island is based on natural and health tourism development, aiming for economic and social development, positioning it as an ideal paradise for family living and an ideal city.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

I, Shiva Pourqorban, express my utmost gratitude to Dr. Ahmad Pourahmad as my supervisor, Dr. Alireza Darban Astana and Dr. Saeed Zanganeh Shahraki as advisors for this research. I also sincerely thank the officials of the Kish Free Zone Organization for their genuine cooperation and assistance.

Citation:

Pourghorbān, S., Pourahmad, A., Darbān Astaneh, A.; Zanganeh Shahraki, S (2024). Futures Studies on Spatial-Strategic Urban Tourism Development in Kish Island with a Sustainable Development Approach. *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 5 (1), pp. 17-36. DOI: 10.22124/GSCAJ.2022.20468.1094

Copyrights:

Copyright for this article are retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

آینده پژوهی توسعه فضایی - راهبردی گردشگری شهری جزیره کیش با رویکرد توسعه پایدار*

شیوا پورقربان^۱، احمد پوراحمد*^۲، علیرضا دربان آستانه^۳، سعید زنگنه شهرکی^۴

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، پردیس بین الملل کیش دانشگاه تهران، کیش: ایران.
۲. استاد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۳. استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۴. دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

doi DOI: 10.22124/GSCAJ.2022.20468.1094

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۶/۰۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۰/۲۸

چکیده

شهرها به علت دارا بودن جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی از مقاصد مهم گردشگری محسوب می شوند. توسعه گردشگری شهری آثار مثبت و منفی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی به دنبال دارد، این موضوع به خصوص در ارتباط با توسعه پایدار بیش تر اهمیت می یابد. در حال حاضر، توسعه گردشگری پایدار آنچنان در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها نقش دارد که اقتصاد دانان آن را به عنوان موتور توسعه کشور تلقی می نمایند. توسعه گردشگری در دنیا، به کارآمدی نظام مدیریتی، تقویت زیر ساختها و بهبود ظرفیت‌های لازم نیاز دارد. یکی از مهمترین عوامل موثر در توسعه گردشگری در هر منطقه، چگونگی مدیریت آن است. هدف این پژوهش، آینده پژوهی توسعه فضایی - راهبردی گردشگری شهری جزیره کیش با رویکرد توسعه پایدار و مقایسه روش سناریونویسی، تحلیل SWOT و مدل استراتژیک SOAR است. روش تحقیق از نوع اکتشافی و توصیفی - تحلیلی می باشد که با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی حاصل از مصاحبه و پرسشنامه (در دو مرحله به روش دلفی) انجام گرفته است. حجم نمونه این تحقیق ۵۴ نفر از مسئولین و کارشناسان گردشگری، برنامه ریزی شهری و توسعه و عمران سازمان منطقه آزاد کیش و اساتید و متخصصین سایر رشته‌های مرتبط با حوزه شهری و گردشگری و ۱۰۰ نفر از گردشگران و ساکنین را شامل می شود. برای تحلیل داده‌های پرسشنامه از نرم افزار SPSS و آزمون T تک نمونه ای و ANOVA استفاده شده است. برای تعیین پیشرانهای توسعه و عوامل کلیدی، ابتدا ۴۵ مورد از شاخص هایی که بالای ۶۰ درصد عدم قطعیت را نشان می دادند، انتخاب شدند و سپس با تشکیل پنل کارشناسان ۳۰ مورد به عنوان عوامل تاثیرگذار شناسایی شدند. برای تحلیل داده ها از روش تحلیل اثرات متقابل در نرم افزار MicMac استفاده شد. نتایج تحقیق نشان دهنده وضعیت ناپایداری متغیرها در سیستم می باشد و بعد از مشخص شدن عوامل تاثیرگذار، دو وجهی، مستقل و تاثیر پذیر، سه سناریو برای وضعیت توسعه پایدار جزیره کیش، براساس عوامل تاثیرپذیر شامل مدیریت کارآمد در گردشگری، مشارکت مردمی و اشتغال زایی و درآمدزایی نوشته شد و سناریوهای بدست آمده با تدوین استراتژی حاصل از تحلیل SWOT و مدل استراتژیک SOAR مقایسه شده است. در آخر برای تحلیل فضای گردشگری جزیره کیش از روش تراکم نقطه ای در نرم افزار GIS استفاده گردیده است.

واژگان کلیدی: آینده پژوهی، توسعه فضایی - راهبردی، گردشگری شهری، جزیره کیش.

نکات برجسته:

- مهم ترین نقطه قوتی که جزیره کیش در زمینه گردشگری دارد، وجود فعالیت های تفریحی مبتنی بر آب است.
- از مهمترین نقاط ضعف در حوزه گردشگری جزیره کیش، عدم برنامه ریزی و مدیریت صحیح در گردشگری و ناتمام ماندن پروژه ها و طرح ها است.

* مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول است که با راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسندگان سوم و چهارم در دانشگاه تهران دفاع شد.

* نویسنده مسئول: apoura@ut.ac.ir

۱. مقدمه

فضا همواره در طول تاریخ مورد توجه اندیشمندان و جغرافیدانان بوده و ارائه تعریفی از آن دغدغه فکری متفکران مختلف می باشد. عده‌ای فضا را تعیین کننده روابط انسانی می دانند و برخی دیگر، فضا را بعد مادی جامعه فرض می کنند و روابط اجتماعی را در شکل دادن به آن موثر می دانند. بعضی نیز معتقدند فضا امکانات و محدودیت‌هایی ایجاد می کند که مردم براساس معیارهای فرهنگی خود انتخاب می کنند. با این وجود، فضای شهری، فضای زندگی روزمره شهروندان است و به عنوان یکی از زیر مجموعه‌های مفهوم فضا، مشتمل بر دو فضای اجتماعی و فیزیکی می شود (ملکیان و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۳۹). نخستین شرط موفقیت هر شهر در توسعه شهری، وجود زیرساخت‌های مناسب شهری و مدیریت کارآمد در عرصه‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی است. شهر نیاز به مدیریت صحیح، مطابق با استانداردهای جهانی دارد. در دهه‌های اخیر با رشد صنعت گردشگری و عجین شدن آن با زندگی شهری، برنامه ریزی و مدیریت گردشگری شهری از مسایل مهم شهرهای گردشگرپذیر می باشد. یکی از مهم ترین وجوه مدیریت گردشگری، تعیین فضاهای گردشگری شهر است که اکثر گردشگران در دید و بازدید از شهر آن فضاها را مورد استفاده قرار می دهند (کمانداری، مستوفی الممالکی، ۱۳۹۴: ۱۳۶). در واقع مهمترین فضاهایی که مورد بازدید و اقامت گردشگران قرار می گیرند، فضاهای شهری هستند که از دیرباز جذاب ترین فضاها را تشکیل می داده‌اند، زیرا پیشرفته‌ترین و کامل‌ترین قرارگاه‌های انسانی را شامل شده و دربردارنده مراکز مهم اقتصادی، فرهنگی، تفریحی و علمی هستند (فنی و همکاران: ۱۳۹۳: ۴۰). فضاهای گردشگری فضاهایی هستند که در آن مناسبات و رفتارهای آزادانه و دلخواه افراد مانند گفتگو، قدم زدن، تجربه مشترک و هم حسی فضایی و برگزاری همایش‌ها و نمایشگاه‌ها شکل می گیرد. در مقاصد گردشگری، فضاهای گردشگری شهری را می توان به دو دسته فضاهای مدرن نظیر پارک ها و فضای سبز، مراکز خرید، فرهنگسراها، سینما و سالن‌های تئاتر، پلاژها و فضاهای سنتی نظیر بازارها، امامزاده ها، مساجد و اماکن تاریخی تقسیم کرد. تأثیرگذاری متقابل گردشگری بر ساختارها و فضای های عمومی شهری تا حدی است که مدیران شهری به این نتیجه رسیده اند که ارتقای کیفی این فضاها و ایجاد تأسیسات مناسب برای گردشگران، از جمله مراکز اقامتی و پذیرایی، اماکن تفریحی، شبکه حمل و نقل عمومی و دسترسی آسان و ایجاد زیرساخت ها و تجهیزات و مبلمان شهری نوین می تواند علاوه بر ایجاد آسایش و امنیت و حفظ تعاملات اجتماعی شهروندان بومی، باعث رقابت در مقاصد گردشگری و جلب رضایت بازدیدکنندگان فضاهای گردشگری شهری و در نهایت جذب گردشگر شده و باعث ایجاد انگیزه برای سفر مجدد آن ها می گردد (ملکیان و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۴۱). در سراسر جهان شهرها مهمترین مقاصد گردشگری را تشکیل می دهند. توسعه گردشگری شهری آثار مثبت و منفی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی به دنبال دارد، در نتیجه ایجاد تعادل در این زمینه، به گونه ای که آثار مثبت بیش از آثار منفی باشد، نیازمند اتخاذ سیاست های مدیریتی قوی است. در توسعه گردشگری هر منطقه، مهم ترین عامل چگونگی مدیریت این فعالیت ها است. در این راستا مدیریت گردشگری پایدار نیازمند در نظر گرفتن سودمندی اقتصادی و پیامدهای اجتماعی گردشگری است. مدیریت گردشگری باید در چارچوب راهبردهای مطلوب، شکل گیرد و بر آن مبنای، خط مشی ها و سیاست های مناسب اتخاذ شود که مانع برخورد منافع گردشگری و دیگر کارکردها گردد. مدیریت گردشگری می تواند با افزایش تعداد گردشگران، جذب سرمایه را بیشتر کند و بر قابلیت توسعه گردشگری و بهبود بازسازی محیط بیفزاید. استمرار گردشگری، پایداری بازار گردشگری را سبب می شود و افزایش سطح درآمد را به دنبال دارد (تقوایی، صفرآبادی، ۱۳۹۰: ۱۸۳). با توجه به تأثیر شگرف گردشگری در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع امروزی، باید با مدیریت صحیح و کارآمد، مشارکت مردمی همراه با برنامه ریزی، چشم اندازسازی و آینده نگری برای توسعه تلاش کنند. در ارتباط با فهم و یا کنترل برآینده مفاهیمی از قبیل پیش بینی، آینده نگری، آینده سازی و چشم انداز سازی، آینده نگاری و آینده پژوهی در ادبیات و متون برنامه ریزی به چشم می خورد. در اینجا تاکید عمده تحقیق بر آینده پژوهی است. شناخت آینده همواره بخشی از میل دیرینه انسان برای درک دنیای پیرامون خود بوده است. در جهان امروز، به رغم تلاش بسیار و استفاده از دانش و فناوری، برای فهم چشم اندازهایی از فردای انسان، گام هایی کوچک برداشته شده است. مجموعه این گام‌ها، در زیر نام دانش نوینی به نام آینده پژوهی گرد آمده اند. شیوه های نوین مطالعات آینده نگر، دانش های مختلف، از سیاست و فرهنگ گرفته تا اقتصاد و جنگ، از علوم فنی و مهندسی گرفته تا علوم زیستی و انسانی همه را در برمی گیرند (کریمی، بهرمان، ۱۳۹۶: ۵۰). آینده پژوهی، مشتمل بر مجموعه تلاش هایی است که با استفاده از تجزیه و تحلیل منابع، الگوها و عوامل تغییر و یا

ثبات، به تجسم آینده های بالقوه و برنامه ریزی برای آنها می پردازند. آینده نگاری، نگاشتن و تدوین نمایش نامه، فیلم نامه و نیز کارهای پژوهشی و متون مربوط به آینده می باشد که معمولاً از عنصر تخیل علمی برخوردار است. آینده نگاری از ابزاری بهره می برد که یکی از مهمترین آن ها سناریو است. سناریوها پیش بینی نیستند بلکه تصاویر آینده های ممکن هستند که ترتیب منطقی رویدادها را نشان می دهند. آینده نگاری ها بعضاً نقش پیش فرض های آینده پژوهی را ایفا کرده اند (ناظمی، قدیری، ۱۳۸۵؛ خزائی، ۱۳۹۶).

هدف نهایی آینده پژوهی حفظ و توسعه رفاه بشری و گسترش ظرفیت های ادامه حیات بر روی کره زمین است. این هدف از طریق تفکر معطوف به آینده انجام می پذیرد. هدف مطالعات آینده پژوهی، پرداختن به زمان حال است، زیرا عملی که در زمان حال اتفاق می افتد همان چیزی است که به آینده شکل می دهد. تفکر راجع به آینده، نقش شناخت موقعیت را ایفا می کند، یعنی به ما یاری می دهد تا موقعیت خود را در زمان حال تشخیص بدهیم و بدانیم الان در کجا قرار داریم. بنابراین یکی از ماموریت های آینده پژوهی این است که به مردم کمک کند تصویرهای خویش از آینده (ایده ها، امیدها و آرمان هایشان را نسبت به آینده) محک زده و شفاف نمایند تا کیفیت تصمیم هایی که برای آینده می گیرند، بهبود یابد (حاجیانی، ۱۳۹۱: ۴۱-۴۲).

بر اساس استراتژی دولت، ماموریت جزایر خلیج فارس توسعه گردشگری است و توسعه مناطق آزاد از اولویت های دولت است. در برنامه چهارم توسعه اقتصادی بر بعد گردشگری مناطق آزاد خلیج فارس تأکید شده و گردشگری می تواند به عنوان یکی از اصلی ترین گزینه های مناطق آزاد در جهت ایجاد اشتغال، کسب درآمد ارزی و توسعه منطقه ای باشد. جزیره کیش یکی از مهمترین مناطق آزاد خلیج فارس است و با توجه به موقعیت استراتژیک جزیره در حوزه کشورهای خلیج فارس، توسعه پایدار گردشگری گزینه مناسب تری است. بنابراین برای رسیدن به توسعه پایدار گردشگری، شناخت پتانسیل ها و محدودیت های جزیره کیش و ارائه راهبردهای مناسب، لازم و ضروری می باشد.

با توجه به ضرورت و اهمیت توسعه پایدار جزیره کیش به عنوان یک مقصد گردشگری و جایگاه ملی جزیره کیش در صنعت گردشگری ایران، راهبردها و مدل های مختلفی وجود دارد که در این پژوهش عدم برنامه ریزی بلندمدت و چشم انداز سازی در توسعه گردشگری، عدم مدیریت صحیح و کارآمد در بخش گردشگری، پیامدهای ناگوار تغییرات پی در پی کادر مدیریتی و تأثیرات به جا مانده از سوء مدیریت های قبلی، عدم مشارکت مردمی در امور شهری و پروژه های گردشگری، باعث شده برای ارائه راهبردهای بلند مدت از تکنیک آینده پژوهی استفاده شود.

هدف این پژوهش، آینده پژوهی توسعه فضایی - راهبردی گردشگری شهری جزیره کیش با رویکرد توسعه پایدار و رونق اقتصادی و اجتماعی جزیره کیش می باشد و پیشران های کلیدی شناسایی و سناریوهای مناسب جهت برنامه ریزی راهبردی ارائه و چشم انداز توسعه پایدار جزیره کیش با رویکرد گردشگری ترسیم شده است که سؤالات اصلی پژوهش در جهت رسیدن به این هدف مطرح می باشند:

۱. استراتژی های توسعه همه جانبه جزیره کیش (مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی، رقابتی) کدامند؟
۲. بر اساس پتانسیل ها و محدودیت های جزیره کیش، بهترین استراتژی توسعه آتی گردشگری کدام استراتژی می باشد؟
۳. سناریوهای مناسب در آینده پژوهی توسعه پایدار گردشگری جزیره کیش کدامند؟

۲. مبانی نظری

آینده پژوهی از اواسط دهه ۱۹۶۰ به عنوان رشته ای علمی جای خود را در محافل پژوهشی باز کرد. نخستین نسل آینده پژوهان شامل افرادی مانند هرمان کان، اولاف هلمر، برت نانوس و وندل بل بودند. از اواخر دهه ۱۹۶۰، رهیافت اروپایی نسبت به آینده پژوهی گسترش بیشتری یافت. هرمان کان نخستین کسی بود که در مطالعات استراتژیک مؤسسه راند، از واژه سناریو در سال ۱۹۶۷ استفاده کرد. اما بنیان های نظری این رهیافت اواسط دهه ۱۹۷۰ گسترش یافت. شرکت نفتی رویال داچ شل، بیش از دیگران بحث برنامه ریزی بر اساس الگوهای آینده پژوهی را جدی گرفت. به این ترتیب، استفاده از سناریوها برای تدوین استراتژی هایی که مراکز اجرایی و نه صرفاً علمی از آن بهره گیرند، از سال ۱۹۷۱ به وسیله واک و در شرکت رویال داچ شل آغاز شد (تیشه یار، ۱۳۹۱: ۴۳). طراحی سناریو یک روش برای توسعه و تفکر درباره موقعیت های آینده ممکن، بر اساس چندین سناریوی مختلف است. هدف این تکنیک پیش بینی دقیق از آینده نیست بلکه هدف از تدوین سناریوها این است که با

غلبه بر سوء ادراک و تمایلات یک جانبه مدیران درباره آینده، استراتژی های بهتری ایجاد شوند. طراحی سناریو به عنوان ابزاری برای بهبود تصمیم گیری در شرایط عدم قطعیت مسائل و روندها و رویدادهای سازنده فردا است (کردآباد و همکاران، ۱۳۹۵: ۹). بنابراین ضروری است که در عصر فناوری ارتباطات و اطلاعات که با عدم قطعیت، نوآوری و تغییرات همراه است، نسبت به تحولات آینده شهرها برنامه ریزی مناسبی صورت گیرد. بدین منظور برنامه ریزی سناریو کمک می کند تا استراتژی های دقیق تر و برای شرایط غیرمنتظره، برنامه ریزی صورت گیرد (ساسان پور، حاتمی، ۱۳۹۶: ۱۷۳). برنامه ریزی شهری و آینده پژوهی هر دو اصولا به آینده مرتبط اند. هر کدام از این دو فعالیت به موضوعات مبهم، چندوجهی و بحث برانگیز می پردازند. آینده پژوهی نه تنها پیش نیاز، بلکه لاینفک هر نوع برنامه ریزی و به ویژه طرح ریزی استراتژیک است. بدون تردید همگان واقف هستیم که جایگاه واقعی آینده پژوهی در تفکر استراتژیک قرار دارد (زیاری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۱).

در واقع هرگونه برنامه ریزی هنگامی می تواند به نتایج مطلوب رسیده و در فضایی مطمئن تدوین شود که براساس آینده نگری علمی و با استفاده از تکنیک های مناسب طراحی گردد. آینده نگری ارتباط بسیار نزدیکی با برنامه ریزی برای توسعه پایدار دارد. مفهوم توسعه پایدار بنا بر تعریف پایه کمسیون جهانی محیط زیست و توسعه یا کمسیون برانت لند در سال ۱۹۸۷، توسعه ای است که رفع نیاز امروز از محل امکانات و منابع در اختیار را به شرط ایجاد فرصت و حفظ توانایی آیندگان برای تامین نیازهای شان در نظر گیرد. عبارت پایدار محدوده مشترک بین اجتماع، اقتصاد و محیط زیست است. با در نظر گرفتن وضعیت و شرایط اجتماعی، اقتصادی و محیطی، توسعه پایدار امکان پذیر می شود. در واقع رویکرد اساسی توسعه پایدار ارتقای کیفیت زندگی کلیه افراد بشر در تمام زمان ها است و باید رابطه اقتصادی در اجتماع به روابطی منصفانه و عادلانه منجر گردد. شکل پایدار شهر، آن میزان از نوع توسعه شهری است که منجر به شکل گیری عدالت اجتماعی در شهرها گردد. از مهمترین نشانه عدالت اجتماعی در شهرها، توزیع فضایی متعادل خدمات شهری است. بنابراین یکی از معیارهای توسعه پایدار شهری، عدالت اجتماعی و توجه به توزیع متوازن خدمات و امکانات شهری است (ساسان پور و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۸). ولی در عمل به علت تفاوت های ناشی از زیرساخت های طبیعی، نوع تصمیم گیری ها و الگوی برنامه ریزی فضایی شاهد فضاهای نابرابر شهری بوده و به علاوه نابرابری سیمای فیزیکی محلات شهر، از نظر ساخت، بافت، شبکه معابر، مسکن و تسهیلات آن و دسترسی به خدمات گوناگون برنامه ریزی فضایی محلات شهری می افزاید. هدف از عدالت فضایی، توزیع عادلانه نیازهای اساسی، امکانات، تسهیلات و خدمات شهری در میان محلات و مناطق مختلف شهر است، به طوری که هیچ محله یا منطقه ای نسبت به منطقه یا محله دیگر از نظر برخورداری برتری فضایی نداشته باشد و اصل دسترسی برابر رعایت شده باشد، به علاوه از لحاظ سرانه برخورداری با توجه به میزان جمعیت در هر منطقه از شهر اختلاف نداشته باشد (رستمی، شاعلی، ۱۳۸۸: ۲۹).

از اواخر دهه ۱۹۸۰، برنامه ریزی برای توسعه گردشگری از توسعه اقتصادمحور به سمت توسعه هرچه پایدارتر حرکت کرد، توسعه پایدار، نقطه ایده آل تلاش صنعت گردشگری در قرن ۲۱ است. همانند تمام صنایع دیگر، توسعه پایدار صنعت گردشگری مستلزم برنامه ریزی دقیق است و بدون برنامه ریزی استراتژیک و نقشه راه و بی توجهی به آینده، موفقیت های کوتاه مدت می تواند خسارت های جبران ناپذیری به بار آورده و حتی به نابودی مقصد گردشگری بیانجامد. درحقیقت برنامه ریزی، استراتژی های مناسب، هدایت و کنترل و آینده نگری، پایه های اصلی مدیریت گردشگری هستند. عطف به سازمان جهانی گردشگری، برنامه جامع گردشگری به تدوین یک چارچوب توسعه ای بلند مدت (۲۰-۱۰ ساله) برای گردشگری، با تاکید بر خط مشی و استراتژی، برنامه ریزی برای تقاضای پایدار گردشگری، دخیل کردن هردو بخش دولتی و خصوصی در ارائه خدمات مورد نیاز، تقویت نهادی، وضع قوانین و مقررات، توسعه و متنوع سازی محصول، آینده نگری و چشم انداز سازی، زیرساخت ها، اثرات اقتصادی و سرمایه گذاری گردشگری، توسعه منابع انسانی و در نهایت اثرات اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی گردشگری در جهت توسعه پایدار اشاره دارد. تهیه برنامه جامع گردشگری شامل تدوین پروژه ای که سناریوهای فعلی گردشگری را بررسی و یک طرح مستند با جزئیات به عنوان مبنایی برای تدوین برنامه جامع توسعه گردشگری ارائه دهد (سازمان جهانی گردشگری، ۲۰۱۷).

با توجه به روشن شدن اهمیت جهانی و ضرورت توسعه و تدوین استراتژی، طرح یا برنامه جامع گردشگری برای مقصد و لزوم آینده نگری و داشتن سناریوهای گردشگری، لازمه داشتن برنامه راهبردی در هر صنعتی، بررسی جایگاه آن صنعت نزد مقامات مسئول و به خصوص سیاست گذاران در سطوح حاکمیت می باشد. چرا که تعیین کننده اهمیت آن صنعت در کشور، میزان حمایت دولت و بودجه ای است که برای فعالیت های توسعه ای به آن بخش اختصاص می یابد. در این راستا، به عنوان

اهمیت جایگاه گردشگری در اسناد فرادستی جمهوری اسلامی ایران، می توان به سند چشم انداز توسعه در افق ۱۴۰۴ و استفاده بهینه از ظرفیت های اقتصادی گردشگری تأکید کرد (پژوهشکده چشم انداز و آینده پژوهی، ۱۳۹۶: ۴). با توجه به نقش موثر اقتصاد گردشگری در جامعه، حرکت به سوی شیوه های مطلوب مدیریتی و سیاست گذاری پایدارتر در حفاظت از جاذبه ها و منافع برای آینده این صنعت امری ضروری است. حکمروایی خوب شیوه ای کارآمد برای حل معمای توسعه گردشگری در ایران است و الگویی جدید در راستای توسعه پایدار با تعامل سه بخش دولتی، خصوصی و جامعه مدنی است (امینیان، سیدنقوی، ۱۳۹۷: ۶۸). در ایران سابقه آینده نگری و برنامه ریزی به برنامه های پنج ساله کشور برمی گردد و سند چشم انداز توسعه کشور در افق ۱۴۰۴ که دو دهه را نشانه گرفته است اولین سند با تفکر استراتژیک و آینده نگاری است که براساس آن محورهای توسعه کشور در بخش های مختلف تدوین و با تقسیم کار ملی و منطقه ای، هر کدام از استانهای کشور براساس قابلیت های خود عهده دار مسئولیت هایی برای تحقق آینده مطلوب کشور شده اند (زالی، ۱۳۹۲: ۱۸).

۳. پیشینه پژوهش

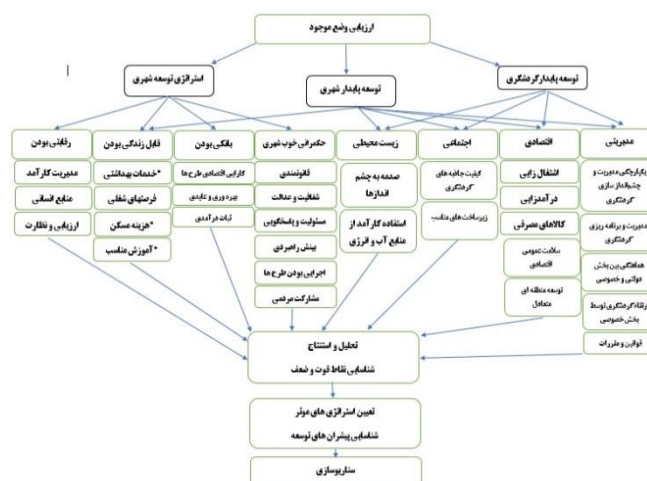
از جمله مطالعات انجام شده در زمینه آینده پژوهی و توسعه پایدار در گردشگری می توان به موارد زیر اشاره کرد: گراه، دیموسکی و پترلین (۲۰۲۰)، در تحقیقی با عنوان مدیریت توسعه پایدار گردشگری شهری لیوبلیانا، عقیده دارند که علاقه به توسعه پایدار شهری و توسعه گردشگری پایدار در حال افزایش است. هدف تحقیق ادغام توسعه پایدار شهری با توسعه پایدار گردشگری در یک منطقه و پیشبرد مدل های موجود برای توسعه پایدار گردشگری شهری است. نتایج نشان می دهد که لیوبلیانا نیاز به تأکید بیشتری بر پایداری دارد و ذینفعان شامل جامعه محلی، توسعه گردشگری شهری را با در نظر گرفتن ابعاد مختلف پایداری (پایداری اجتماعی، زیست محیطی و اقتصادی) در نظر گرفتند. طبق نظر ذینفعان، لیوبلیانا بیشترین پتانسیل را در گردشگری سبز، فرهنگی و ورزشی دارد. این مطالعه با ارائه یک مدل مفهومی و با در نظر گرفتن نیاز به مدیریت مناسب، از برنامه ریزی گرفته تا آموزش و سیاستگذاری، توسعه شهری پایدار و مناطق توسعه پایدار گردشگری را ادغام می کند. کیشی (۲۰۱۹)، در مقاله خود با رویکرد استراتژیک برای توسعه پایدار گردشگری با استفاده از روش ترکیبی در شهر زونگولداک ترکیه، بیان کرده که امروزه رشد اقتصادی مبتنی بر گردشگری به یکی از نتایج اصلی سیاست عمومی تبدیل شده و محققان اخیراً به توسعه گردشگری مبتنی بر پایداری اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و زیست محیطی پرداخته اند. هدف مقاله ارائه رویکردی استراتژیک بوده که می تواند به توسعه گردشگری پایدار در مقاصد گردشگری کمک کند. برای تعیین عوامل استراتژیک مهم از SWOT و برای اولویت بندی این عوامل از روش AHP استفاده شد. نتایج نشان می دهد که ساختار اقتصادی وابسته ممکن است با توسعه صنعت گردشگری شکسته شود و بنابراین، برخی ابتکارات استراتژیک برای دستیابی به گردشگری پایدار در استان مورد نیاز است. استراتژی های پیشنهادی برای حوزه تحقیقاتی شامل تنوع محصول و مدیریت رویداد، تصویر مقصد، سیستم مدیریت بازدیدکننده پایدار، استراتژی های تبلیغات و برندسازی، مشارکت و همکاری است. علی اکبری، پوراحمد و جلال آبادی (۱۳۹۷)، در مقاله ای با عنوان شناسایی پیشران های مؤثر بر وضعیت گردشگری پایدار شهر کرمان با رویکرد آینده پژوهی، ده عامل کلیدی را در آینده توسعه گردشگری پایدار شهر کرمان شناسایی کرده که از بین این عوامل، رقابت پذیری تأثیرگذارترین عامل کلیدی در توسعه گردشگری شهر کرمان و حذف موانع سفر، گسترش فضاهای ساخته شده مرتبط با گردشگری، تخریب محیط در اثر ساخت و ساز بیش از حد خانه های دوم و مشارکت و همبستگی در درجات بعدی اهمیت قرار دارند. تقوایی و حسینی خواه (۱۳۹۶)، در برنامه ریزی توسعه گردشگری مبتنی بر آینده پژوهی و سناریونویسی شهر یاسوج، از میان ۳۷ عامل کلیدی، ۸ پیشران حیاتی از جمله شرایط آب و هوایی و اقلیم، طرح جامع گردشگری، تاسیسات زیربنایی، رسانه ها، خدمات رفاهی، آداب و رسوم، بخش خصوصی و امنیت را به عنوان عوامل و پیشران های کلیدی توسعه صنعت گردشگری شهر یاسوج مشخص کردند. زندحسامی، شهرام فر (۱۳۹۵)، در تحقیق با عنوان شناسایی ابعاد مؤثر بر آینده نگاری برنامه ریزی شهری با رویکرد اقتصادی و توسعه پایدار شهر قزوین، هشت شاخص اصلی (کیفیت زندگی، تفکر محیط زیستی، حمل و نقل، سازگاری محیط اقتصادی، زیرساخت های اقتصادی جامعه، سلامت اقتصادی جامعه، مسکن سازی و انرژی) شناسایی و سه سناریو با توجه به شرایط اقتصادی شهر قزوین با عنوان های ادامه روند

موجود، رشد سریع و هم پیوندی با اقتصاد جهانی و رشد متعادل و هم پیوندی با اقتصاد جهانی ارائه دادند. زالی، عطریان (۱۳۹۵)، در تدوین سناریوهای توسعه گردشگری منطقه ای براساس اصول آینده پژوهی استان همدان، ۱۴ عامل اصلی را در توسعه گردشگری آینده استان همدان تاثیرگذار می دانند که این عوامل براساس تحلیل های سناریو نویسی به ۴۱ وضعیت احتمالی می انجامند. علی پور و همکاران (۱۳۹۴)، در آینده پژوهی گردشگری ایران در سال ۱۳۹۵، متغیرهای تاثیرگذار برصنعت گردشگری ایران را رفع تدریجی تحریم های اعمال شده علیه ایران، فقدان برنامه ریزی در گردشگری ایران، امنیت نسبی ایران در منطقه نسبت به کشورهای همسایه، صدور ویزای یک ماهه فرودگاهی، تیرگی روابط ایران با برخی از کشورهای منطقه و بهبود نسبی وضعیت حمل و نقل هوایی کشور می دانند.

۴. روش پژوهش

روش تحقیق اکتشافی و بر مبنای روش های توصیفی - تحلیلی و از نظر نوع هدف کاربردی است که با استفاده از مطالعات کتابخانه ای و میدانی (مصاحبه و پرسشنامه) انجام گرفته است. پرسشنامه ها در دو نوبت (به روش دلفی)، در اختیار ۵۴ نفر از مسئولین و کارشناسان گردشگری و برنامه ریزی شهری سازمان منطقه آزاد کیش و اساتید و متخصصین سایر رشته های مرتبط با حوزه گردشگری و ۱۰۰ نفر از گردشگران قرار گرفت و نتایج حاصل از آن با استفاده از نرم افزار SPSS و با آزمون T تک نمونه ای محاسبه شده است. به منظور بررسی و مقایسه کیفیت شاخص های توسعه پایدار در ابعاد مدیریتی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی از آزمون ANOVA استفاده شده است. از طریق نرم افزار آماری SPSS، مقادیر آلفای کرونباخ به دست آمد. مقادیر آلفای کرونباخ پرسشنامه (۰/۹۴)، میزان پایایی مناسبی را نشان می دهد. مقادیر بزرگتر از ۰/۷ نشان دهنده پایایی خوب شاخص مورد نظر می باشد. بنابراین سؤالات پرسشنامه تحقیق از پایایی مناسب و مطلوبی برخوردار بوده است و هرچه مقدار آلفا کوچکتر باشد میزان پایایی کمتری را در شاخص مورد بررسی نشان می دهد. روایی پرسشنامه توسط اساتید و کارشناسان مرتبط تایید شده است. از تحلیل SWOT برای شناسایی قوت ها و ضعف ها، فرصت ها و تهدیدها و ارائه مهمترین راهبردهای توسعه گردشگری و اقتصادی در جزیره کیش استفاده شده است. همچنین از مدل استراتژیک SOAR برای تدوین استراتژی توسعه و تشریح قوت ها، فرصت ها، آرمانها و نتایج استفاده شده است.

بر اساس داده های پرسشنامه، در ابتدا ۴۵ مورد از عوامل کلیدی و نیروهای پیشران بر اساس درجه اهمیت و عدم قطعیت (۶۰ درصد به بالا)، انتخاب شدند و در مرحله بعد با تشکیل پنل خبرگان، ۳۰ مورد از این عوامل کلیدی و نیروهای پیشران برای تعیین رتبه بندی در نرم افزار MICMAC، با تشکیل یک ماتریس 30×30 و براساس میانگین امتیازات داده شده، مورد تحلیل قرار گرفت. بر اساس روند انجام تحقیق، سناریوهای بدست آمده از این روش با تدوین استراتژی حاصل از تحلیل SWOT و مدل استراتژیک SOAR مقایسه شده است و برای تحلیل فضای گردشگری جزیره کیش از روش تراکم نقطه ای در نرم افزار GIS استفاده گردیده است.

شکل ۱. روند انجام تحقیق

۵. یافته‌های پژوهش

پس از بررسی ادبیات موضوع از مطالعه کتب و مقالات مرتبط با فضای گردشگری شهری با رویکرد توسعه پایدار، براساس روند انجام تحقیق، برای شناسایی عوامل کلیدی و نیروهای پیشران توسعه، از شاخص‌های توسعه پایدار گردشگری در ابعاد مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی و شاخص‌های استراتژی توسعه شهری در ابعاد حکمرانی خوب شهری، بانکی بودن، قابل‌زندگی بودن و رقابتی بودن، عوامل کلیدی و نیروهای پیشران توسعه استخراج شدند.

الف: میزان تأثیر و درجه اهمیت و عدم قطعیت پیشران‌های توسعه و فاکتورهای کلیدی در ابعاد مدیریتی

در جدول ۱. پیشران‌های توسعه و فاکتورهای کلیدی فضای گردشگری شهری با رویکرد توسعه پایدار در ابعاد مدیریتی و حکمرانی خوب شهری بررسی شده است. همه عوامل کلیدی و نیروهای پیشران بر اساس درجه اهمیت و عدم قطعیت (۶۰ درصد به بالا)، انتخاب شدند که در این میان یکپارچگی مدیریت و چشم انداز برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، هماهنگی بین بخش‌های دولتی و بخش خصوصی، فرصت برای مشارکت عمومی در فرآیند تصمیم‌گیری گردشگری و بینش راهبردی از عدم قطعیت بالاتری برخوردار هستند.

جدول ۱. میزان تأثیر و درجه اهمیت و عدم قطعیت پیشران‌های توسعه و فاکتورهای کلیدی در ابعاد مدیریت گردشگری

پیشران توسعه	فاکتورهای کلیدی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	درجه اهمیت	عدم قطعیت
ابعاد مدیریتی و سیاسی	یکپارچگی مدیریت و چشم انداز برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری	۱۴	۲۰	۱۰	۸	-	۲/۱۸	۱۰	۸
	مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری توسط بخش دولتی	۴	۸	۲۴	۱۲	۶	۳/۱۴	۱۰	۶
	هماهنگی بین بخش‌های دولتی و بخش خصوصی	۶	۲۲	۲۰	۶	-	۲/۴۸	۸	۸
	برانگیختگی و ارتقاء گردشگری توسط بخش خصوصی	۲	۲۴	۱۲	۱۶	-	۲/۷۷	۱۰	۷
	قوانین و مقررات و کنترل توسط بخش دولتی	۴	۶	۲۶	۱۶	۲	۳/۱۱	۸	۶
	فرصت برای مشارکت عمومی در فرآیند تصمیم‌گیری گردشگری	۱۸	۱۰	۱۸	۸	-	۲/۲۹	۱۰	۸
ابعاد حکمرانی خوب شهری	قانونمندی	-	۸	۱۸	۲۶	۲	۳/۴	۱۰	۶
	شفافیت و عدالت	-	۱۴	۳۴	۶	-	۲/۸۵	۱۰	۷
	مسئولیت و پاسخگویی	۲	۲۰	۲۰	۱۰	۲	۲/۸۱	۱۰	۷
	بینش راهبردی	۸	۳۴	۴	۸	-	۲/۲۲	۱۰	۸
	اجرایی بودن طرح‌ها	۴	۲۴	۱۸	۶	۲	۲/۵۹	۱۰	۷
	مشارکت مردمی در امور شهری	۲	۲۰	۲۶	۶	-	۲/۶۶	۱۰	۷

ب: میزان تأثیر و درجه اهمیت و عدم قطعیت پیشران‌های توسعه و فاکتورهای کلیدی در ابعاد اقتصادی

در جدول ۲ پیشران‌های توسعه و فاکتورهای کلیدی فضای گردشگری شهری با رویکرد توسعه پایدار در ابعاد اقتصادی و بانکی بودن بررسی شده است. همه عوامل کلیدی و نیروهای پیشران بر اساس درجه اهمیت و عدم قطعیت (۶۰ درصد به بالا)، انتخاب شدند که در این میان درآمدزایی و اشتغال‌زایی، توسعه منطقه‌ای متعادل و سلامت عمومی اقتصادی، بهره‌وری و عایدی مناسب. ثبات درآمدی و زیرساخت‌های آموزشی از عدم قطعیت بالاتری برخوردار هستند.

جدول ۲. میزان تأثیر و درجه اهمیت و عدم قطعیت پیشرانهای توسعه و فاکتورهای کلیدی در ابعاد اقتصادی

پیشران توسعه	فاکتورهای کلیدی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	درجه اهمیت	عدم قطعیت
ابعاد اقتصادی	درآمدزایی	-	۱۸	۲۰	۱۴	۲	۳/۰۰	۱۰	۸
	اشتغال زایی	۲	۱۴	۲۶	۱۲	-	۲/۸۸	۱۰	۸
	توسعه منطقه ای متعادل	۲	۲۴	۲۰	۸	-	۲/۶۲	۱۰	۸
	سلامت عمومی اقتصادی	۴	۱۰	۳۰	۱۰	-	۲/۸۵	۱۰	۸
ابعاد بانکی بودن	کارایی اقتصادی طرح ها	۴	۱۸	۲۰	۱۲	-	۲/۷۴	۱۰	۷
	بهره وری و عایدی مناسب	۶	۲۶	۱۲	۱۰	-	۲/۴۸	۱۰	۸
	ثبات درآمدی	۸	۲۴	۱۸	۴	-	۲/۳۳	۱۰	۸
	زیرساختهای مالی	۲	۱۶	۲۴	۱۰	۲	۲/۸۸	۱۰	۷
	زیرساختهای آموزشی	۶	۲۸	۱۶	۴	-	۲/۳۳	۱۰	۸
	زیرساختهای ارتباطی	۴	۱۶	۲۶	۸	-	۲/۷۰	۱۰	۷

ج: میزان تأثیر و درجه اهمیت و عدم قطعیت پیشران های توسعه و فاکتورهای کلیدی در ابعاد اجتماعی

در جدول ۳ پیشرانهای توسعه و فاکتورهای کلیدی فضای گردشگری شهری با رویکرد توسعه پایدار در ابعاد اجتماعی و قابل زندگی بودن بررسی شده است. همه عوامل کلیدی و نیروهای پیشران بر اساس درجه اهمیت و عدم قطعیت (۶۰ درصد به بالا)، انتخاب شدند که در این میان نوآوری و افزایش امکانات گردشگری، کیفیت مراکز اقامتی، پذیرایی و خرید، هزینه مناسب برای مسکن از عدم قطعیت بالاتری برخوردار هستند.

جدول ۳. میزان تأثیر و درجه اهمیت و عدم قطعیت پیشران های توسعه و فاکتورهای کلیدی در ابعاد اجتماعی و فرهنگی

پیشران توسعه	فاکتورهای کلیدی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	درجه اهمیت	عدم قطعیت
ابعاد اجتماعی و فرهنگی	نوآوری، افزایش امکانات گردشگری	۶	۱۲	۲۲	۱۲	۲	۲/۸۵	۱۰	۷
	کیفیت جاذبه های گردشگری	-	۱۲	۲۶	۱۲	۴	۳/۱۴	۱۰	۶
	فرصت های یادگیری اجتماعی	-	۲۸	۱۸	۸	-	۲/۶۲	۱۰	۷
	تغییر در ساختارهای اجتماعی	۴	۱۶	۲۶	۶	۲	۳/۲۵	۱۰	۶
ابعاد قابل زندگی بودن	خدمات بهداشتی و درمانی	۸	۱۲	۲۸	۶	-	۲/۵۹	۱۰	۷
	فرصت های شغلی مناسب	۴	۱۲	۲۶	۱۲	-	۲/۸۵	۱۰	۷
	هزینه مناسب برای مسکن	-	۲	۱۴	۲۸	۱۰	۲/۱۴	۱۰	۸
	حضور خارجی ها	۲۸	۲۶	-	-	-	۱/۴۸	۱۰	۹
	آموزش مناسب	۲	۲۲	۲۴	۶	-	۲/۶۲	۱۰	۷
	ایجاد شغل و کاهش بیکاری	۶	۱۸	۲۰	۸	۲	۲/۶۶	۱۰	۷
	بهداشت، درمان و تندرستی	۲	۱۴	۲۶	۱۲	-	۲/۸۸	۱۰	۷
	خدمات بهداشتی و درمانی	۸	۱۲	۲۸	۶	-	۲/۵۹	۱۰	۷

در جدول ۴. پیشرانهای توسعه و فاکتورهای کلیدی فضای گردشگری شهری با رویکرد توسعه پایدار در ابعاد رقابتی بودن بررسی شده است. همه عوامل کلیدی و نیروهای پیشران بر اساس درجه اهمیت و عدم قطعیت (۶۰ درصد به بالا)، انتخاب شدند که در این میان حمل و نقل مناسب (هوایی، دریایی)، تاسیسات فرهنگی، تفریحی و گردشگری، تاسیسات خدماتی (هتل، رستوران، بازار) همگی با استانداردهای جهانی از عدم قطعیت بالاتری برخوردار هستند.

جدول ۴. میزان تأثیر و درجه اهمیت و عدم قطعیت پیشرانهای توسعه و فاکتورهای کلیدی در ابعاد رقابتی بودن

پیشران توسعه	فاکتورهای کلیدی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	درجه اهمیت	عدم قطعیت
ابعاد رقابتی بودن	مدیریت کارآمد و توانا	-	۲۶	۲۰	۶	۲	۲/۷۰	۱۰	۷
	منابع انسانی کارآمد	۴	۲۴	۱۶	۱۰	-	۲/۵۹	۱۰	۷
	ارزیابی و نظارت	۴	۱۶	۲۸	۶	-	۲/۶۶	۱۰	۷
	حمل و نقل مناسب (هوایی، دریایی)	۱۲	۲۶	۱۴	۲	-	۲/۱۱	۱۰	۸
	تاسیسات فرهنگی، تفریحی و گردشگری	۸	۲۴	۱۶	۶	-	۲/۳۷	۱۰	۸
	*تاسیسات خدماتی (هتل، رستوران، بازار)	۸	۲۰	۲۲	۴	-	۲/۴۰	۱۰	۸
	*مدیریت زایدات و ضایعات	۶	۱۴	۱۰	۲۴	-	۲/۹۶	۱۰	۶
	*ارتباطات و مخابرات، آب و برق	-	۱۴	۲۴	۱۶	-	۳/۰۳	۱۰	۶

* با استانداردهای جهانی

د: میزان تأثیر و درجه اهمیت و عدم قطعیت پیشرانهای توسعه و فاکتورهای کلیدی در ابعاد زیست محیطی

در جدول ۵ پیشرانهای توسعه و فاکتورهای کلیدی فضای گردشگری شهری با رویکرد توسعه پایدار در ابعاد زیست محیطی بررسی شده است. همه عوامل کلیدی و نیروهای پیشران بر اساس درجه اهمیت و عدم قطعیت (۶۰ درصد به بالا)، انتخاب شدند که در این میان آموزش عمومی در رابطه با محیط زیست، تاسیسات فرهنگی، استفاده کارآمد از منابع آب و انرژی، ابلاغ پیامهای زیست محیطی جهت انواع مصرف پایدار از عدم قطعیت بالاتری برخوردار هستند.

جدول ۵. میزان تأثیر و درجه اهمیت و عدم قطعیت پیشرانهای توسعه و فاکتورهای کلیدی در ابعاد زیست محیطی

پیشران توسعه	فاکتورهای کلیدی	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	درجه اهمیت	عدم قطعیت
ابعاد زیست محیطی	صدمه به چشم اندازها	-	۱۴	۱۶	۱۶	۸	۲/۶۶	۱۰	۷
	عملکرد در زمینه تصفیه فاضلاب	-	۲	۲۴	۲۴	۴	۲/۶۶	۱۰	۷
	کنترل کربن صنعت گردشگری	۲	۲۴	۲۰	۸	-	۲/۶۲	۱۰	۷
	تغییرات کلی در زیست بومها در نتیجه ساخت و ساز	۲	-	۱۶	۳۲	۴	۲/۳۳	۱۰	۸
	صدمه به پوشش گیاهی	۶	۶	۱۸	۲۰	۴	۲/۸۱	۱۰	۷
	آموزش عمومی در رابطه با محیط زیست	۱۰	۲۰	۱۸	۶	-	۲/۴۷	۱۰	۸
	استفاده کارآمد از منابع آب و انرژی	۴	۲۶	۱۴	۱۰	-	۲/۵۵	۱۰	۸
	ابلاغ پیامهای زیست محیطی جهت انواع مصرف پایدار	۱۲	۲۲	۱۸	۲	-	۲/۱۸	۱۰	۸
	انجام بازرسی زیست محیطی منظم	۲	۱۶	۲۲	۱۲	۲	۲/۹۲	۱۰	۷

جدول ۶. مقایسه شاخص های توسعه پایدار گردشگری جزیره کیش در همه ابعاد

معنی داری	F	محدوده میانگین	درجه آزادی	مجموع مربعات	Anova
۰/۰۰۰	۱۱/۵۷۸	۲/۳۲۰	۳	۶/۹۵۹	بین گروه ها
		۰/۲۰۰	۲۱۲	۴۲/۴۷۲	در گروه ها
			۲۱۵	۴۹/۴۳۱	مجموع

جدول ۷. نتایج آزمون دانکن برای بررسی تطبیقی شاخص های توسعه پایدار گردشگری در همه ابعاد

ابعاد	حجم نمونه	۰/۰۵ = زیر مجموعه آلفا	
		۱	۲
مدیریتی	۵۴	۲/۷۹۳۲	
اقتصادی	۵۴	۲/۹۳۴۲	
زیست محیطی	۵۴	۳/۱۹۱۴	
اجتماعی و فرهنگی	۵۴	۳/۲۲۴۲	
معنی داری		۰/۱۰۳	۰/۷۰۴

در جدول ۶ به منظور بررسی و مقایسه کیفیت شاخص های توسعه پایدار گردشگری در ابعاد مدیریتی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی از آزمون ANOVA استفاده شده است. نتایج نشان می دهد این آزمون در سطح اطمینان بالای ۹۵٪ و (sig=0/000) معنی دار است. به عبارتی می توان گفت حداقل میانگین یکی از ابعاد توسعه پایدار گردشگری با سایر ابعاد اختلاف معنی داری دارد. برای بررسی دقیق تر از آزمون تعقیبی دانکن استفاده شد. نتایج در جدول ۷. نشان داده شده است. نتایج نشان می دهد ابعاد سیاسی، مدیریتی و ابعاد اقتصادی به ترتیب با میانگین های ۲/۷۹۳۲ و ۲/۹۳۴۲ با کمترین امتیاز و ابعاد زیست محیطی و اجتماعی، فرهنگی با میانگین ۳/۱۹۱۴ و ۳/۲۲۴۲ در وضعیت مناسب تری قرار گرفته است.

جدول ۸. آزمون t تک نمونه ای برای ارزیابی شاخص های استراتژی توسعه شهری جزیره کیش

خطای استاندارد میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	ارزیابی استراتژی توسعه شهری جزیره کیش در همه ابعاد	
				عدد مفروض = ۳/۱	
۰/۰۵۶۲۵	۰/۴۱۳۳۴	۲/۸۱۴۹	۵۴		
عدد مفروض = ۳/۱					
با دقت ۹۵٪ معنی دار		اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	T
حد پائین	حد بالا				
-۰/۱۷۲۳	-۰/۳۹۷۹	-۰/۲۸۵۰۹	۰/۰۰۰	۵۳	-۵/۰۶۸

به منظور ارزیابی شاخص های استراتژی توسعه شهری جزیره کیش، از آزمون t تک نمونه ای استفاده شده است که در جدول ۸. نشان داده شده است. آزمون با اطمینان بالای ۹۵ درصد معنی دار می باشد. نظر به اینکه اختلاف بین میانگین مشاهده شده و عدد مفروض منفی می باشد (-۰/۲۸) لذا می توان گفت به اعتقاد پاسخگویان کلیه شاخص های استراتژی توسعه شهری جزیره کیش در سطح مطلوبی نمی باشند. شاخص های استراتژی توسعه شهری جزیره کیش در ابعاد اجتماعی با میانگین ۳/۱۴ در وضعیت مطلوب تری نسبت به سایر ابعاد اقتصادی با میانگین ۳/۰۵، ابعاد رقابتی با میانگین ۲/۸۲ و ابعاد مدیریتی با میانگین ۲/۷۴ قرار دارند. بنابراین شاخص های استراتژی توسعه شهری جزیره کیش در ابعاد قابل زندگی بودن با میانگین ۳/۱۵ دارای وضعیت مناسب تری نسبت به سایر شاخص ها قرار دارند.

متغیرهای تعیین کننده یا تاثیرگذار

با توجه به شکل ۳. این متغیرها بیشتر تاثیر گذار و کمتر تاثیر پذیر هستند. متغیرهای تاثیرگذار بحرانی ترین مولفه ها هستند و میزان کنترل بر این متغیرها بسیار مهم است. بنابراین سیستم بیشتر به این متغیرها بستگی دارد که در این تحقیق متغیرهای تاثیرگذار شامل: یکپارچگی مدیریت و چشم انداز برنامه ریزی و توسعه گردشگری، بینش راهبردی است.

متغیرهای دو وجهی

این متغیرها، همزمان به صورت بسیار تاثیرگذار و بسیار تاثیرپذیر عمل می کنند. طبیعت این متغیرها با عدم پایداری آمیخته است، زیرا هر عمل و تغییری روی آنها، واکنش دیگر متغیرها را به دنبال دارد، که بهتر است این متغیرها را نیز خود به دو دسته تقسیم کنیم. متغیرهای ریسک: این متغیرها ظرفیت بسیار زیادی جهت تبدیل شدن به بازیگران کلیدی سیستم دارند.

متغیرهای هدف

این متغیرها، بیش از آنکه تاثیرگذار باشند، تاثیر پذیرند و نمایان کننده اهداف ممکن در سیستم هستند. که در این تحقیق متغیرهای دو وجهی شامل: قانونمندی، مدیریت و برنامه ریزی گردشگری توسط بخش دولتی، هماهنگی بین بخش های دولتی و بخش خصوصی، برانگیختگی و ارتقاء گردشگری توسط بخش خصوصی، مشارکت مردمی در امور شهری است.

متغیرهای تأثیر پذیر یا متغیرهای نتیجه

این متغیرها تأثیرگذاری پایین و تأثیرپذیری بسیار بالایی دارند، بنابراین آنها نسبت به تکامل متغیرهای تأثیرگذار و دو وجهی، بسیار حساس هستند و متغیرهای خروجی از سیستم هستند که در این تحقیق متغیرهای تأثیرپذیر شامل: قوانین و مقررات و کنترل توسط بخش دولتی، مدیریت کارآمد و توانا، منابع انسانی کارآمد، ارزیابی و نظارت، کیفیت جاذبه های گردشگری، اشتغال زایی، درآمدزایی است.

متغیرهای مستقل یا مستثنی

این متغیرها تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پایینی دارند. زیرا آنها نه باعث توقف یک متغیر اصلی و نه باعث تکامل و پیشرفت آن در سیستم می شوند که در این تحقیق متغیرهای مستقل شامل: اجرایی بودن طرح ها، کارایی اقتصادی طرح ها، بهره وری و عایدی مناسب، ثبات درآمدی، فرصت های شغلی مناسب، سلامت عمومی اقتصادی، نوآوری، افزایش امکانات گردشگری، هزینه مناسب برای مسکن، خدمات بهداشتی و درمانی، آموزش مناسب، حضور خارجی ها، صدمه به چشم اندازها، استفاده کارآمد از منابع آب و انرژی، توسعه منطقه ای متعادل هستند.

متغیرهای تنظیم کننده

در نزدیکی مرکز ثقل قرار دارند و به عنوان اهرمی ثانویه بر روی متغیرهای هدف و متغیرهای ریسک تأثیر می گذارند. شفافیت و عدالت، مسئولیت و پاسخگویی جزو متغیرهای تنظیم کننده هستند. همانطور که در شکل ۴ مشاهده می گردد، متغیر قانونمندی تأثیر مستقیم بر قوانین و مقررات و کنترل توسط بخش دولتی، پاسخگویی و شفافیت از یک سو و متغیر یکپارچگی مدیریت و چشم انداز برنامه ریزی و توسعه گردشگری تأثیر مستقیم بر مدیریت کارآمد و حکمرانی خوب شهری دارد. از سوی دیگر هماهنگی بین بخش های دولتی و بخش خصوصی و برانگیختگی و ارتقاء گردشگری توسط بخش خصوصی، تأثیر مستقیم بر بهره وری مناسب و مشارکت مردمی دارد.

متغیرها	سناریوی مطلوب	سناریوی ایستا	سناریوی بحران
هماهنگی بین بخش های دولتی و بهبود هماهنگی بین بخش های دولتی و بخش خصوصی	بهبود کیفیت جاذبه ها	حفظ وضع موجود	بحران در هماهنگی بین بخش های دولتی و بخش خصوصی
برانگیختگی و ارتقاء گردشگری	تشدید برانگیختگی و ارتقاء گردشگری توسط بخش خصوصی	وضعیت موجود تغییری نخواهد کرد	عدم برانگیختگی و ارتقاء گردشگری توسط بخش خصوصی
کیفیت جاذبه های گردشگری	بهبود کیفیت جاذبه ها	حفظ وضع موجود	عدم کیفیت جاذبه ها
اشتغال زایی	اشتغال زایی مطلوب	وضعیت موجود تغییری نخواهد کرد	بحران در اشتغال زایی
درآمدزایی	بهبود درآمدزایی	حفظ وضع موجود	عدم درآمدزایی

سناریوهای گروه اول: شرایط مطلوب با رویکرد قانونمندی، مدیریت کارآمد و مشارکت مردمی

این گروه از سناریوها، بهترین و مطلوب ترین شرایط ممکن برای گردشگری جزیره و رسیدن به توسعه پایدار می باشد. ویژگی این سناریوها، اجرای طرح جامع گردشگری کیش، چشم اندازسازی در برنامه ریزی گردشگری، ایجاد چارچوب منسجم برای قوانین و مقررات گردشگری، مدیریت صحیح، هماهنگی بین بخش دولتی و بخش خصوصی و ارتقای گردشگری توسط بخش خصوصی و مشارکت مردم در امور گردشگری می باشد. به طور کلی و در مجموع، سناریوهای این گروه مشخص کننده روند مثبت و مناسب پیش روی جزیره کیش در رسیدن به توسعه پایدار گردشگری می باشد.

سناریوهای گروه دوم: تغییرات بسیار کند و آرام، حفظ وضع موجود

این گروه از سناریوها، ادامه وضع موجود به دلیل بی توجهی به طرح جامع گردشگری کیش، مدیریت ضعیف و تأثیرات منفی به جا مانده از مدیریت های دوره های قبلی می باشد. به طور کلی و در مجموع، سناریوهای این گروه مشخص کننده روند کند و آرام در توسعه گردشگری و عدم رونق اقتصادی و اجتماعی جزیره کیش می باشد.

سناریوهای گروه سوم: شرایط بحرانی و نامطلوب، عدم امکان توسعه گردشگری

این گروه از سناریوها وضعیت بحران را شامل می شود و بدلیل ادامه وضع موجود و مدیریت ضعیف، قوانین محدود کننده بخش خصوصی و عدم مشارکت مردم، بی ثباتی و تغییرات در سیاست گذاری های بخش دولتی، تضعیف تدریجی تاسیسات زیربنایی و کاهش سطح کیفیت خدمات گردشگری، کاهش نیروی متخصص و آموزش دیده و تبلیغات منفی و اعمال تحریم ها در جوامع بین الملل بر علیه ایران است که عدم امکان توسعه گردشگری در جزیره کیش را به همراه دارد. برای شناسایی قوت ها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدها از تحلیل SWOT و از تدوین استراتژی برای مقایسه با سناریوهای بدست آمده، استفاده شده است.

جدول ۱۲. عوامل داخلی موثر بر توسعه گردشگری جزیره کیش

قوت ها	وزن	رتبه	امتیاز وزنی
S۱ استفاده از آب و هوای مطبوع در فصول سرد سال	۰/۰۳	۳	۰/۰۶
S۲ وجود جاذبه های تاریخی (حریره و کاریز، روستای باغو)	۰/۰۲	۲	۰/۰۴
S۳ جاذبه های طبیعی و سواحل زیبای مرجانی، طلوع و غروب دل انگیز و آبهای نیلگون	۰/۰۳	۴	۰/۱۲
S۴ برگزاری جشنواره های تابستانی و کنسرتها در آب و هوای گرم تابستان	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
S۵ برگزاری همایشها و کنفرانس های علمی و نمایشگاههای تخصصی	۰/۰۲	۳	۰/۰۶
S۶ کلبه هور و رینگ دوچرخه سواری دور جزیره	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
S۷ تنوع تاسیسات خدماتی، اقامتی و پذیرایی: بازارها و مراکز تجاری، هتل ها و رستورانها	۰/۰۳	۳	۰/۰۹

امتیاز وزنی	رتبه	وزن	قوت ها
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	وجود هتل های لوکس و خاص: هتل داریوش و هتل ترنج، هتل روی آب
۰/۲۰	۴	۰/۰۵	تفریحات آبی (پلاژ، پارک آبی، غواصی، پاراسل، شاتل، کیبل اسکای و جت اسکای)
۰/۰۹	۳	۰/۰۳	تاسیسات و تفریحات گردشگری (باغ پرندگان، پارک دلفینها و سفاری کیش)
۰/۰۴	۲	۰/۰۲	تاسیسات ورزشی (مجموعه المپیک، اسب سواری و کارتینگ)
۰/۰۲	۲	۰/۰۱	تاسیسات فرهنگی (فرهنگسرای سنائی، علوم و فنون کیش، سینما)
۰/۰۹	۳	۰/۰۳	منظر شهری زیبا و پاکیزگی فضای شهر و مبلمان شهری مناسب
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	خودروهای استاندارد و زیبا و رعایت قوانین، عدم ترافیک و آلودگی صوتی و هوا
۰/۰۶	۳	۰/۰۲	تنوع دانشگاه و وجود رشته های برنامه ریزی و مدیریت گردشگری، هتل داری
امتیاز وزنی	رتبه	وزن	ضعف ها
۰/۰۶	۳	۰/۰۲	آب و هوای گرم و مرطوب در نیمی از سال
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	عدم برنامه ریزی و مدیریت صحیح در زمینه گردشگری
۰/۲۸	۴	۰/۰۷	تاثیرات باقی مانده از تغییر در کادر مدیریت و نیمه کاره ماندن طرحها و برنامه ها
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	عدم رعایت استانداردهای جهانی در هتل ها و مراکز پذیرایی
۰/۱۲	۴	۰/۰۳	نداشتن مهارت و پایین بودن کیفیت سطح خدمات در هتل ها و رستوران ها
۰/۱۲	۴	۰/۰۳	وجود اجناس بی کیفیت بجای برندهای معتبر در مراکز خرید و بازارها
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	گران بودن هزینه های سفر و اقامت
۰/۱۲	۴	۰/۰۳	ناوگان هواپیمایی فرسوده و تاخیر در پرواز ها
۰/۰۶	۳	۰/۰۲	عدم وجود پروازهای داخلی از کیش به کلیه مراکز استانها
۰/۱۲	۴	۰/۰۳	عدم وجود پروازهای خارجی از کیش به سایر نقاط، تنها پرواز خارجی از کیش به دوبی
۰/۰۶	۳	۰/۰۲	عدم وجود حمل و نقل دریایی بین جزایر ایرانی (از کیش به قشم)
۰/۰۶	۳	۰/۰۲	عدم وجود گردشگری دریایی بین جزیره کیش و کشورهای حوزه خلیج فارس
۰/۰۸	۴	۰/۰۲	ضعف آموزش و نبود کادر مجرب در مدارس
۰/۱۲	۴	۰/۰۳	کمبود امکانات درمانی تخصصی
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	عدم توانایی جذب گردشگران بین المللی
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	نداشتن امکانات مناسب (هتل استاندارد، پلاژ مختلط و ...) برای گردشگران خارجی
۰/۰۸	۴	۰/۰۲	عدم وجود کارت اعتباری و سیستم پولی بین المللی در کیش
۳/۵۳		۱,۰۰	جمع کل

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۷

*در جدول بالا مجموع امتیاز وزنی در ارزیابی عوامل داخلی بین ۲/۵ الی ۴/۰ بیانگر میزان قوت است.

جدول ۱۳. عوامل خارجی موثر بر توسعه گردشگری جزیره کیش

امتیاز وزنی	رتبه	وزن	فرصت ها
۰/۰۶	۳	۰/۰۲	موقعیت جغرافیایی جزیره کیش در خلیج فارس
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	امکان دسترسی به بازارهای بین المللی
۰/۱۶	۴	۰/۰۴	تبدیل جزیره به منطقه نمایندگی برندهای معتبر به جای اجناس بی کیفیت
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	آزاد رقابتی در حوزه نمایندگی برندهای معتبر در زمینه هتل، رستوران، کافی شاپ
۰/۱۲	۳	۰/۰۴	توسعه امکانات حمل و نقل دریایی بین کیش و کشورهای خلیج فارس

فرصت ها	وزن	رتبه	امتیاز وزنی
ایجاد فرودگاه بین المللی در کیش برای انتقال سهمی از پروازهای بین المللی از دوبی به کیش	۰/۰۴	۴	۰/۱۶
جذب بیشتر سرمایه گذاران خارجی	۰/۰۵	۳	۰/۱۵
تبلیغات موثر برای جذب گردشگران خارجی	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
ایجاد تسهیلات موثر مانند هتل با پلاژ اختصاصی برای استفاده گردشگران خارجی	۰/۰۵	۳	۰/۱۵
قابلیت استفاده از credit card برای گردشگران خارجی	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
استفاده از جزیره هندورابی به عنوان یک ظرفیت جدید برای جذب بیشتر گردشگران و توسعه گردشگری طبیعی	۰/۰۴	۳	۰/۱۲
توسعه گردشگری سلامت در کیش	۰/۰۴	۳	۰/۱۲
آموزش و بالا بردن کیفیت سطح خدماتی در بخش گردشگری، هتل داری و رستوران	۰/۰۴	۴	۰/۱۶
پایین نگهداشتن قیمت امکانات اقامتی، رفاهی	۰/۰۴	۳	۰/۱۲
مدیریت پایدار در توسعه گردشگری	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
ساخت ۱۵ بازار (مال) جدید با امکانات تفریحی و گردشگری	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
تهیدها	وزن	رتبه	امتیاز وزنی
تبدیل جزیره به منطقه ایجاد آلودگی محیطی و تخریب محیط زیست	۰/۰۴	۳	۰/۱۲
آزاد رقابتی (پیامدهای منفی) افزایش هزینه های زندگی در جزیره	۰/۰۴	۴	۰/۱۶
شلوغی و ازدحام و ترافیک بیش از حد	۰/۰۴	۳	۰/۱۲
عدم وجود مدیریت قدرتمند و نظارت بر خدمات گردشگری	۰/۰۷	۴	۰/۲۸
رقابت با سایر کشورهای حوزه خلیج فارس	۰/۰۴	۳	۰/۱۲
تبلیغات و ارائه خدمات مطلوب و جذب گردشگران به کشورهای حوزه خلیج فارس	۰/۰۴	۳	۰/۱۲
تبلیغات منفی در سطح بین المللی علیه ایران و اعمال تحریم های بین المللی	۰/۰۶	۴	۰/۲۴
ساخت بازارهای جدید و رکود بیشتر در صورت عدم مدیریت و برنامه ریزی مناسب و رقابتی	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
جمع کل	۱،۰۰		۳/۳۶

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۷

*در جدول بالا مجموع امتیاز وزنی در ارزیابی عوامل خارجی بین ۲/۵ الی ۴/۰ بیانگر میزان فرصت است.

با توجه به جدول عوامل داخلی، مهم ترین نقاط قوتی که جزیره کیش در زمینه گردشگری از آن برخوردار است وجود تفریحات آبی (پلاژ، پارک آبی، غواصی، پاراسل، شاتل، کیبل اسکی و جت اسکی) با امتیاز وزنی ۰/۲۰، می باشد. از مهم ترین ضعف های موجود در زمینه گردشگری جزیره عدم برنامه ریزی و مدیریت صحیح در زمینه گردشگری با امتیاز وزنی ۰/۲۸، تأثیرات باقی مانده از تغییر در کادر مدیریت و نیمه کاره ماندن طرح ها و برنامه ها با امتیاز وزنی ۰/۲۸، می باشد. با توجه به جدول عوامل خارجی، از مهم ترین فرصت هایی که در جزیره کیش در زمینه گردشگری وجود دارد می توان به مدیریت پایدار در توسعه گردشگری با امتیاز وزنی ۰/۲۸، اشاره کرد. از مهم ترین تهدیدهای مؤثر بر توسعه گردشگری جزیره کیش میتوان به عدم وجود مدیریت قدرتمند و نظارت بر خدمات گردشگری با امتیاز وزنی ۰/۲۸، تبلیغات منفی در سطح بین المللی علیه ایران و اعمال تحریم های بین المللی با امتیاز وزنی ۰/۲۴، اشاره نمود.

۶. نتیجه گیری

با توجه به مأموریت جزیره کیش در توسعه گردشگری، امید است با مدیریت جدید سازمان منطقه آزاد کیش، وضعیت کیش در ابعاد مدیریتی متحول شده و با مشارکت مردمی، توسعه گردشگری همگام و هم جهت با توسعه شهری باعث بهبود

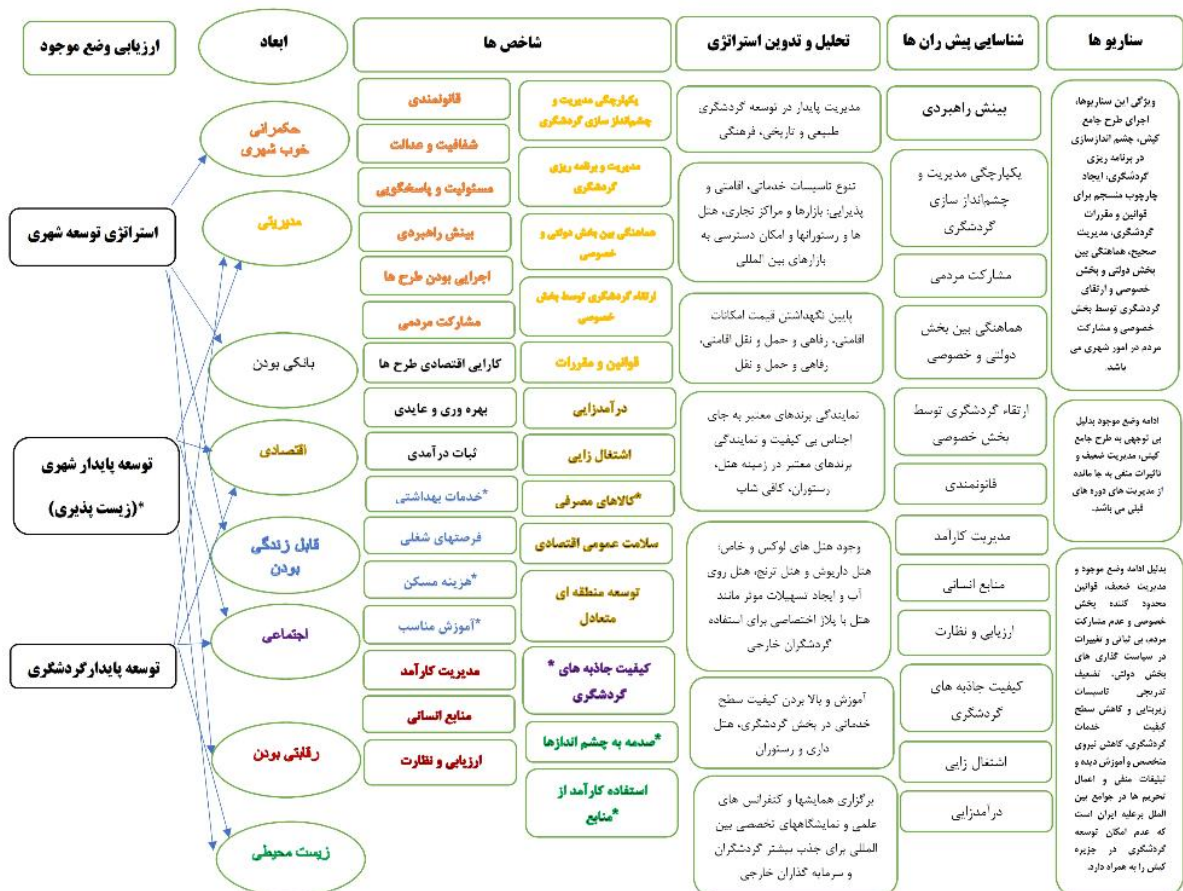
اشتغال‌زایی و درآمدزایی در ابعاد اقتصادی و رفاه اجتماعی شود و با ارتقای وضعیت زیست محیطی به سوی توسعه پایدار حرکت کند. چشم‌انداز جزیره کیش بر پایه توسعه گردشگری طبیعی و گردشگری سلامت و با هدف توسعه اقتصادی و اجتماعی به‌عنوان بهشت خانواده و شهری ایده‌آل برای زندگی می‌باشد.

با توجه به استخراج استراتژی‌های موثر از تحلیل SWOT و نتیجه سناریوها و سناریو محتمل از وضع موجود، چهار عامل کلیدی در مدل SOAR در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۱۴. چهار عامل کلیدی در مدل SOAR

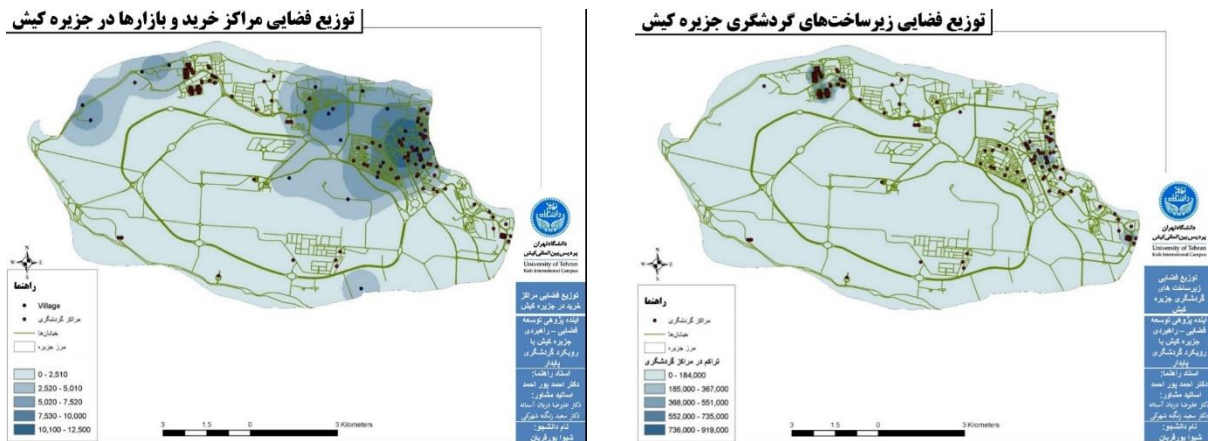
قوت‌ها	فرصت‌ها
وجود تاسیسات گردشگری (بازار، هتل، رستوران، تفریحات آبی و ...)، جاذبه‌های تاریخی و جاذبه‌های طبیعی و سواحل زیبای مرجانی، طلوع و غروب دل‌انگیز و آب‌های نیلگون خلیج فارس	نقش سازمانهای مردم‌نهاد در توسعه گردشگری در زمینه تبلیغ و اطلاع‌رسانی، حفظ و نظارت، راهنمایی و تورگردانی و استفاده از توان مشارکتی مردم در مراحل تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌های گردشگری
آرمان‌ها	نتایج
تصمیم‌های مثبت	هماهنگی بین بخش دولتی و بخش خصوصی برای برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌های مختلف گردشگری در جهت توسعه اقتصادی و اجتماعی جزیره کیش

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

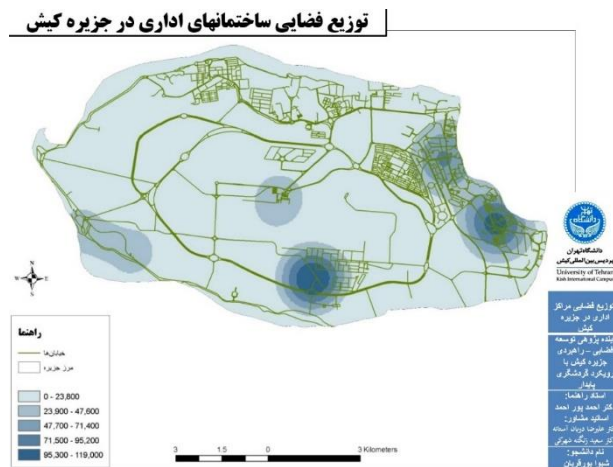

شکل ۵. سناریوهای توسعه پایدار گردشگری در محدوده مورد مطالعه

مطالعات انجام شده در زمینه توزیع فضایی و مکانیابی مناسب تاسیسات گردشگری جزیره کیش با روش تراکم نقطه ای در نرم افزار GIS: نتایج نشان می دهد در حال حاضر توزیع خدمات شهری و گردشگری به طور مساوی و عادلانه در سراسر جزیره کیش تقسیم نشده است و توزیع فضایی خدمات و تاسیسات گردشگری در جزیره بر مبنای مکانیابی صحیح نمی باشد.

شکل ۶. توزیع فضایی زیرساخت های گردشگری جزیره کیش
شکل ۷. توزیع فضایی مراکز خرید و بازارهای جزیره کیش، ۱۳۹۷

شکل ۸. توزیع فضایی ساختمان های اداری جزیره کیش، ۱۳۹۷

۷. حامیان پژوهش

این پژوهش حامی مالی و معنوی نداشته است.

۸. مشارکت نویسندگان

نویسندگان در تمام مراحل و بخشهای انجام شده سهم برابر داشته اند.

۹. تعارض منافع

نویسندگان اعلام می کنند که هیچ گونه تضاد منافی ندارند.

۱۰. تقدیر و تشکر

نویسندگان بدینوسیله از همه کسانی که به نوعی در انجام این پژوهش یاری رسانده اند قدردانی می نمایند.

منابع

- امینیان، ناصر و سیدنقوی، میرعلی (۱۳۹۷). ارائه الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری در ایران. *مطالعات مدیریت گردشگری*، سال ۱۳ (۴۲)، صص. ۶۷-۱۰۲.
- پژوهشکده چشم انداز و آینده پژوهی (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی برنامه های جامه گردشگری کشورهای پیشرو در تدوین برنامه جامع گردشگری کشور، پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی.
- پورقربان، شیوا (۱۳۹۷). آینده پژوهی توسعه فضایی - راهبردی جزیره کیش با رویکرد توسعه پایدار گردشگری. رساله دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری (گرایش برنامه ریزی توریسم)، دانشگاه تهران، پردیس کیش.
- تقوایی، حسینی خواه (۱۳۹۶). برنامه ریزی توسعه گردشگری مبتنی بر آینده پژوهی و سناریو نویسی شهر یاسوج. *برنامه ریزی و توسعه گردشگری*، ۶(۲۳)، صص. ۸-۳۰.
- تقوایی، مسعود و صفراآبادی، اعظم (۱۳۹۰). مدیریت گردشگری شهری با تاکید بر برنامه ریزی فضاهای شهری جاذب گردشگر (مطالعه موردی شهر کرمانشاه). *برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۳(۹)، صص. ۱۸۳-۲۰۸.
- تیشه یار، ماندانا (۱۳۹۱). آینده پژوهی در مطالعات استراتژیک، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- حاجیانی، ابراهیم (۱۳۹۰). *مبانی، اصول و روش های آینده پژوهی*، انتشارات دانشگاه امام صادق.
- حکمت نیا، حسن و موسوی، میرنجف (۱۳۹۰). کاربرد مدل در جغرافیا، انتشارات علم نوین.
- خاوریان گرمسیر، امیررضا؛ استاورس، ژاکلین ام و علیان، مهدی (۱۳۹۲). برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری شهری با استفاده از مدل SOAR. *برنامه ریزی و آمایش فضا*، ۱۷(۳).
- خرزایی، سعید (۱۳۹۶). اصول و مبانی آینده پژوهی، نیاز امروز و ضرورت فردا، کارگاه مبانی آینده پژوهی و روش های آن، مرکز آینده پژوهی دانشگاه تهران.
- رستمی، مسلم و شاعلی، جعفر (۱۳۸۸). تحلیل توزیع فضایی خدمات شهری در شهر کرمانشاه. *چشم انداز جغرافیایی*، ۴(۹)، ص ۲۹.
- زالی، نادر (۱۳۹۲). آینده نگاری راهبردی در برنامه ریزی و توسعه منطقه ای، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- زالی، عطریان (۱۳۹۵). تدوین سناریوهای توسعه گردشگری منطقه ای براساس اصول آینده پژوهی استان همدان. *آمایش سرزمین*، ۸(۱)، صص. ۱۰۷-۱۳۱.
- زندحسامی، شهرام (۱۳۹۵). شناسایی ابعاد موثر بر آینده نگاری برنامه ریزی شهری با رویکرد اقتصادی و توسعه پایدار شهر قزوین. *اقتصاد و مدیریت شهری*، ۴(۳)، صص. ۷۳-۵۵.
- Grah, B., Dimovski, V., and Peterlin, J. (2020). Managing Sustainable Urban Tourism Development: The Case of Ljubljana, www.mdpi.com/journal/sustainability.
- Kisi, N. (2019). A Strategic Approach to Sustainable Tourism Development Using the A'WOT Hybrid Method: A Case Study of Zonguldak, Turkey, www.mdpi.com/journal/sustainability.
- World Tourism Organization. (2017). Tourism Development Master Plans and Strategic Development Plans, Retrieved from <http://cooperation.unwto.org/technical-product>.

References

- Aminian, N., Naqvi, S.M.A. (2017). Presenting the ideal governance model for tourism in Iran. *Tourism management studies*, 13 (42), pp. 67-102. [In Persian]
- Grah, B., Dimovski, V., and Peterlin, J. (2020). Managing Sustainable Urban Tourism Development: The Case of Ljubljana, www.mdpi.com/journal/sustainability.

- Hajiani, E. (2011). *Basics, principles and methods of future research*, Imam Sadeq University Publications. [In Persian]
- Hekmatnia, H., Mousavi, M. (2018). *Model Application in Geography*, Alam Novin Publications. [In Persian]
- Khavarian Garmsir, A., Stavers, J. M., and Alian, M. (2012). Strategic planning of urban tourism development using the SOAR model. *Space planning and design*, 17(3). [In Persian]
- Khazaei, S. (2016). The principles and foundations of future research, the need of today and the necessity of tomorrow, the workshop of the basics of future research and its methods, Center for Future Research, University of Tehran. [In Persian]
- Kisi, N. (2019). A Strategic Approach to Sustainable Tourism Development Using the A'WOT Hybrid Method: A Case Study of Zonguldak, Turkey, www.mdpi.com/journal/sustainability.
- Pourqorban, S.h. (2017). The future research of spatial-strategic development of Kish Island with the approach of sustainable development of tourism. Doctoral dissertation in geography and urban planning (tourism planning trend), University of Tehran, Kish campus. [In Persian]
- Rostami, M., Shaali, J. (2008). Spatial distribution analysis of urban services in Kermanshah city. *Geographical Perspective*, 4(9), p. 29. [In Persian]
- Tagvai, H. (2016). Tourism development planning based on future research and scenario writing of Yasouj city. *Tourism Planning and Development*, 6(23), pp. 8-30. [In Persian]
- Tagvai, M., Safarabadi, A. (2019). Urban tourism management with an emphasis on the planning of tourist-attractive urban spaces (Kermanshah city case study). *Welfare Planning and Social Development*, 3(9), pp. 183-208. [In Persian]
- Tishehyar, M. (2011). *Future research in strategic studies*, Strategic Studies Research Institute. [In Persian]
- Vision and Future Research Institute. (2016). Comparative study of the tourism programs of the leading countries in the development of the country's comprehensive tourism program, Institute of Policy Studies and Strategic Studies. [In Persian]
- World Tourism Organization. (2017). Tourism Development Master Plans and Strategic Development Plans, Retrieved from <http://cooperation.unwto.org/technical-product>.
- Zali, A. (2015). Development of regional tourism development scenarios based on the principles of future research in Hamadan province. *Land use planning*, 8(1), pp. 107-131. [In Persian]
- Zali, N. (2012). *Strategic foresight in regional planning and development*, Strategic Studies Research Institute. [In Persian]
- Zandhasami, S.h. (2015). Identifying the dimensions affecting the future of urban planning with economic approach and sustainable development of Qazvin city. *Economics and Urban Management*, 4(3), pp. 55-73. [In Persian]

نحوه استناد به این مقاله:

پورقربان، شیوا؛ پورا احمد، احمد؛ دربان آستانه، علیرضا و زنگنه شهرکی، سعید (۱۴۰۳). آینده پژوهی توسعه فضایی - راهبردی گردشگری شهری جزیره کیش با رویکرد توسعه پایدار. *مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی*، ۵(۱)، ۳۶-۱۷.

DOI: 10.22124/GSCAJ.2022.20468.1094

Copyrights:

Copyright for this article are retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

